

M.Ed. Semester - 2 (CBCS) Examination

March/April – 2026 (New Course)

Core-5: Philosophy of Education (CORE COURSES)

Time: 02:30 Hours

Marks: 70

Instructions:

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate marks.

વિભાગ-૧

- પ્રશ્ન-૧ નીચેનામાંથી કોઈપણ બે પ્રશ્નના જવાબ (પ્રત્યેક જવાબ આશરે ૭૫૦ શબ્દોમાં) લખો. (૨૦)
- 1) વાસ્તવવાદ અને આદર્શવાદ અનુસારના શિક્ષણના સ્વરૂપની તુલના કરો.
 - 2) તત્ત્વજ્ઞાન અને શૈક્ષણિક તત્ત્વજ્ઞાનની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરી, શૈક્ષણિક તત્ત્વજ્ઞાનનું કાર્યક્ષેત્ર સમજાવો.
 - 3) પ્રકૃતિવાદ અનુસાર શિક્ષણનું સ્વરૂપ સમજાવો.
- પ્રશ્ન-૨(અ) નીચેનામાંથી કોઈપણ બે પ્રશ્નના જવાબ (પ્રત્યેક જવાબ આશરે ૧૨૫ શબ્દોમાં) લખો. (૧૦)
- 1) તત્ત્વજ્ઞાન અને શિક્ષણ વચ્ચેનો સંબંધ સ્પષ્ટ કરો.
 - 2) વ્યવહારવાદ અનુસાર શિક્ષણના હેતુઓ સમજાવો.
 - 3) જ્ઞાનમીમાંસા, મૂલ્યમીમાંસા અને નીતિમીમાંસામાં કઈ બાબતોનું અધ્યયન કરવામાં આવે છે તે જણાવો.
- પ્રશ્ન-૨(બ) નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ લખો. (૦૫)
- 1) તત્ત્વજ્ઞાનની કોઈ એક વ્યાખ્યા લખો.
 - 2) કોઈ એક પ્રકૃતિવાદી શિક્ષણચિંતકનું નામ જણાવો.
 - 3) અસ્તિત્વવાદી શિક્ષણના બે હેતુઓ લખો.
 - 4) વ્યવહારવાદી અભ્યાસક્રમની બે લાક્ષણિકતાઓ લખો.
 - 5) તત્ત્વજ્ઞાન અનુસાર જ્ઞાનના બે સ્ત્રોતો જણાવો.

વિભાગ-૨

- પ્રશ્ન-૩ નીચેનામાંથી કોઈપણ બે પ્રશ્નના જવાબ (પ્રત્યેક જવાબ આશરે ૭૫૦ શબ્દોમાં) લખો. (૨૦)
- 1) શ્રીમદ્ ભગવદગીતામાં વ્યક્ત થતું શિક્ષણદર્શન રજૂ કરો.
 - 2) રવીન્દ્રનાથ ટાગોરની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી સમજાવો.
 - 3) ઉપનિષદ અનુસાર શિક્ષણનું સ્વરૂપ વર્ણવો.
- પ્રશ્ન-૪(અ) નીચેનામાંથી કોઈપણ બે પ્રશ્નના જવાબ (પ્રત્યેક જવાબ આશરે ૧૨૫ શબ્દોમાં) લખો. (૧૦)
- 1) મહાત્મા ગાંધીજીની દૃષ્ટિએ શિક્ષણના હેતુઓ સમજાવો.
 - 2) મહર્ષિ અરવિંદની દૃષ્ટિએ શિક્ષક કેવો હોવો જોઈએ તે જણાવો.
 - 3) જે. કૃષ્ણમૂર્તિની ફિલસૂફી અનુસાર અભ્યાસક્રમનું સ્વરૂપ સમજાવો.
- પ્રશ્ન-૪(બ) નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ લખો. (૦૫)
- 1) જૈનદર્શનમાં રજૂ થયેલા શિક્ષણના બે હેતુઓ લખો.
 - 2) ત્રિપિટકમાં કયા ગ્રંથોનો સમાવેશ થાય છે ?
 - 3) રવીન્દ્રનાથ ટાગોર સ્થાપિત શિક્ષણસંસ્થાનું નામ જણાવો.
 - 4) બે ઉપનિષદના નામ લખો.
 - 5) શ્રીમદ્ ભગવદ ગીતાનું શિક્ષણદર્શન રજૂ કરતો શ્લોક લખો.

ENGLISH VERSION

Section-1

- Que-1 Answer any two from following questions. Each answer should be in about 750 words. (20)
- 1) Compare the nature of education according to Realism and Idealism.
 - 2) Clarify the concept of Philosophy and Educational Philosophy, and explain the scope of Educational Philosophy.
 - 3) Explain the nature of education according to Naturalism.
- Que-2(A) Answer any two from following questions. Each answer should be in about 125 words. (10)
- 1) Explain the relationship between Philosophy and Education.
 - 2) Explain the aims of education according to Pragmatism.
 - 3) State what aspects are studied in Epistemology, Axiology, and Ethics.
- Que-2(B) Answer following questions in very brief. (05)
- 1) Write any one definition of Philosophy.
 - 2) Name any one Naturalist educational thinker.
 - 3) Write two aims of Existentialist education.
 - 4) Write two characteristics of a Pragmatist curriculum.
 - 5) State two sources of knowledge according to Philosophy.

Section-2

- Que-3 Answer any two from following questions. Each answer should be in about 750 words. (20)
- 1) Present the philosophy of education expressed in the Shrimad Bhagavad Gita.
 - 2) Explain the educational philosophy of Rabindranath Tagore.
 - 3) Describe the nature of education according to the Upanishads.
- Que-4(A) Answer any two from following questions. Each answer should be in about 125 words. (10)
- 1) Explain the aims of education according to Mahatma Gandhi.
 - 2) Describe what a teacher should be like according to Sri Aurobindo.
 - 3) Explain the nature of the curriculum according to the philosophy of Jiddu Krishnamurti.
- Que-4(B) Answer following questions in very brief. (05)
- 1) Write two aims of education as presented in Jainism.
 - 2) Which texts are included in the Tripitaka?
 - 3) Name the educational institution established by Rabindranath Tagore.
 - 4) Write the names of any two Upanishads.
 - 5) Write a verse from the Shrimad Bhagavad Gita that presents its philosophy of education.
